

Europos Pulsas

Jungiant bendruomenes, stiprinant Europą

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Nr. 41

2025 m. rugpjūtis

SAULĖS JĖGAINĖ PRIE POLIARINIO RATO: ŽALIASIS STEBUKLAS SUOMIJOS ŠIAURĖJE

Šiaurės gyventojams saulė nuo seno buvo ne tik šviesos, bet ir gyvybės simbolis. Ilgą tamsųjį sezoną ji buvo laukiama kaip išganymas, o vasarą – švenčiama per baltąsias naktis ir saulėgrįžos šventes. Tad šiandieninė saulės elektrinė – tarsi kultūrinis pratešimas tūkstantmetės žmonių ir saulės sąjungos.

Įsivaizduokite: balta tyla, sniego laukai, raudonas dangus ir metalinės saulės plokštės, atspindinčios šviesą tarsi ledynų veidrodžiai. Tai ne mokslinė fantastika, o tikras šiaurės vaizdas. Ten, kur žiemą spindi pašvaistės, o vasarą saulė nenusileidžia, dabar kyla energetikos ateitis. Toks kontrastas – stiprus simbolis: net šaltoje žemėje gali gimti šiluma.

Ar įmanoma saulės energija ten, kur pusę metų tęsiasi tamsa? Suomija įrodo, kad – taip. Netoli Poliarinio rato, atšiaurioje Laplandijos žemėje, pradėtas įgyvendinti vienas ambicingiausių atsinaujinančios energetikos projektų Šiaurės Europoje – Simo saulės elektrinė, kuri pakeis supratimą apie tai, kur ir kaip gali veikti saulės jėgainės. Ši elektrinė ne tik taps viena didžiausių Šiaurėje, bet ir simbolizuoja Europos Sąjungos žaliųjų tikslų virsmą realybe – net ir tolimiausiuose žemyno kampeliuose.

Saulė sniego karalystėje

Projektas įsikūręs Simo miestelyje, maždaug 100 kilometrų nuo Poliarinio rato, vietovėje, kur žiemos ilgos ir tamsios, o šaltis kartais siekia 40 laipsnių žemiau nulio. Visgi vasarą čia saulė nenusileidžia ištisą mėnesį – tai vadinamoji „vidurnakčio saulė“, kurios potencialas iki šiol buvo beveik neišnaudotas. Simo saulės parkas rodo, kad net ekstremalios gamtinės sąlygos gali būti išnaudotos tvariai ir efektyviai.

Vietos rankomis statyta ateitis

Didžioji dalis montavimo darbų buvo atlikta vietinių darbuotojų – tai tapo nauja pradžia tiems, kurie anksčiau buvo priklausomi nuo sezoninių miško ar žvejybos darbų. Projektas suteikė galimybę jaunimui pasilikti gimtajame regione ir įgyti profesijas, susijusias su atsinaujinančia energetika. Taip formuojasi nauja tapatybė – šiaurietis, kuris ne tik saugo gamtą, bet ir kuria ją pasitelkdamas aukščiausio lygio technologijas. Bendrai suprojektuotas, finansuotas ir įgyvendintas kartu su tarptautiniais partneriais, projektas tapo modeliu, kaip globalūs sprendimai gali būti vietiniai iš esmės.

Technologijos, pritaikytos Arktikai

Idomu tai, kad šaltis gali net padidinti saulės modulių efektyvumą – kuo žemesnė temperatūra, tuo geriau dirba fotovoltiniai elementai. Be to, sniegas veikia tarsi šviesos reflektorius, nukreipiantis papildomą spinduliuotę į modulius. Dėl to tam tikromis dienomis efektyvumas

gali viršyti net Pietų Europos rodiklius. Šios savybės leidžia tikėtis, kad elektrinė duos rezultatų net atšiauriomis žiemos sąlygomis.

Planuojama, kad parkas apims apie 95 hektarus žemės, o jame bus sumontuota per 120 000 saulės modulių, generuosiančių apie 70 megavatų (MWp)

Toks finansavimas ne tik spartina inovacijas, bet ir rodo, kad net ekstremaliausios sąlygos nėra kliūtis atsinaujinančiai energetikai – priešingai, jos skatina technologinį proveržį.

Hibridinis sprendimas ir energetinis saugumas

Svarbu paminėti, kad Simo projektas neapsiriboja vien saulės moduliais. Jis bus integruotas į vietinį elektros tinklą kartu su jau veikiančiomis vėjo jėgainėmis, sukuriant hibridinę

kiai sugyventi su gamta. Simo gyventojai, kurie šimtmečius gyveno iš miškų, žvejybos ir sezoninių darbų, šiandien tampa naujosios žaliosios ekonomikos dalimi.

Dėl projekto įgyvendinimo vietoje atsirado naujų darbo vietų montuotojams, elektrikams, priežiūros specialistams. Jaunimas, kuris anksčiau traukdavo į miestus, dabar turi motyvaciją likti regione ir mokytis su žaliaja energetika susijusių profesijų. Tuo pat metu vyresni vietos gy-

sparčiai plėtojama – nors mūsų klimatas švelnesnis, technologiniai sprendimai iš Šiaurės gali būti pritaikomi ir čia. Kuo daugiau šalių keisis patirtimi, tuo greičiau pereiname prie klimatu neutralios Europos.

Šiandien klimato kaita tapo ne teorine, o egzistencine realybe – kylanti temperatūra, dažnėjantys gaisrai ir potvyniai verčia visas šalis ieškoti atsakymų. Energijos gamyba yra vienas pagrindinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų šaltinių, todėl jos transformacija – būtina. Būtent todėl saulės elektrinės, tokios kaip Simo, tampa ne prabanga, o būtinybe. Kuo daugiau šalių pereina prie švarios energijos, tuo realesnė tampa galimybė sustabdyti planetos šiltėjimą ir išsaugoti gyvenimo sąlygas būsimoms kartoms.

Simo saulės parkas ateityje taps ir eksperimentine erdve – jame planuojama išbandyti naujos kartos „Bifacial“ (dvipusis) saulės modulius, kurie gali sugerti šviesą iš abiejų pusių. Taip pat bus testuojama išmani saulės stebėjimo sistema, galinti prisitaikyti prie šiaurės šviesos kampų pokyčių. Tokie sprendimai padės ateityje padidinti efektyvumą ir leis Suomijai tapti žaliųjų inovacijų lydere. Galbūt netolimoje ateityje tokias technologijas naudos ir Lietuva.

Be energetinio tikslo, projektas turės ir edukacinę funkciją. Planuojama, kad į elektrinės teritoriją bus organizuojamos pažintinės ekskursijos mokykloms ir studentams, o informaciniai standai padės lankytojams suprasti saulės energijos veikimo principus. Tai ne tik stiprins visuomenės supratimą apie atsinaujinančią energetiką, bet ir formuos jaunimo aplinkosauginę sąmonę. Toks švietimas ypač svarbus šiandien, kai klimato krizė reikalauja kolektyvinio supratimo ir veikimo.

Į elektrinės statybą žvelgiama ne tik kaip į technologinį projektą, bet ir kaip į socialinį lūžio tašką. Tai galimybė mažam šiaurės miesteliui tapti pasaulinio dėmesio objektu. Ši bendruomenė tiki, kad ši elektrinė gali paskatinti ir kitus pokyčius: naujų verslų kūrimą, vietos turizmo plėtrą, netgi jaunų šeimų grįžimą iš didmiesčių. Kai kuriems vietos gyventojams tai pirmas kartas, kai jie jaučia, kad jų kraštas eina koja kojon su pasaulio pažanga.

Tuo pat metu projektas siunčia žinią ir visai Europai – tvarumas neprivalo reikšti atsisakymų ar nepatogumų. Priešingai, tai gali būti pažangos, geresnės kokybės gyvenimo ir bendruomeniškumo pagrindas. Tai rodo, kad žalioji energija gali būti ne tik efektyvi, bet ir įkvėpianti. Net atokiausiuose kraštuose įmanoma kurti švarią, žmogui ir gamtai draugišką ateitį. Tai galėtų būti modelis, kurį norėtume matyti ir Lietuvoje. O gal net patys netrukus imsimės tokio projekto?

„Europos Pulsas“ informacija

Suomija. Autorius: Ximonic (Simo Räsänen) – nuosavas darbas, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=39863472>

saulės energijos. Projektui vadovauja Suomijos įmonė „Solarigo Systems Oy“ kartu su tarptautiniu technologijų partneriu „Sungrow“, kuris tiekia keitiklius bei baterijų saugojimo sistemas, pritaikytas itin šiauriam klimatui.

Inverteriai SG350HX yra atsparūs šalčiui, drėgmei ir sniegui – jie turi IP66/C5 apsaugą bei skystinį aušinimą, o tai leidžia jiems veikti stabiliai net -40 °C temperatūroje. Be to, bus įdiegti ir 60 MWh talpos baterijų energijos saugykla, kuri padės sukaupti dienos metu sugeneruotą energiją ir naudoti ją tam-siuoju paros metu.

Europos Sąjungos investicija į švarią ateitį

Projekto finansavimas nebūtų įmanomas be Europos Sąjungos paramos. Apie 8,9 mln. eurų skirta iš „NextGeneration EU“ žaliojo kurso fondų, administruojamų Suomijos Ekonomikos ir darbo ministerijos. Šis projektas – tai vienas iš daugelio ES finansuojamų žaliųjų energetikos pavyzdžių, parodančių, kaip valstybės narės bendromis jėgomis pereina prie tvarių energijos šaltinių.

jėgainę, kuri gali tiekti energiją ištisus metus. Tai leidžia efektyviau išnaudoti tiek šviesųjį vasaros laikotarpį, tiek vėjuotą žiemą.

Be to, įrengtos baterijų sistemos užtikrins tiekimo stabilumą, apsaugos nuo galimų pertrūkių ir leis energiją paskirstyti pagal realius vartojimo poreikius.

Klimatui neutralus žingsnis

Ši elektrinė prisidės prie Suomijos ir visos ES klimato tikslų – iki 2030 m. siekiama sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas bent 55 proc., o iki 2050 m. tapti visiškai klimatui neutraliems. Simo projektas padės sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir importuojamos elektros, kartu skatindamas vietos ekonomiką.

Be to, tokie projektai rodo, kad perėjimas prie švarios energetikos gali vykti ne tik didmiesčiuose ar saulėtose pietų Europos šalyse – bet ir šiaurėje, arčiau ledo nei dykumos.

Žmogaus ryšys su gamta

Šis projektas – tai ne tik skaičiai ir megavatai. Tai ir simbolinis žingsnis – įrodymas, kad žmogaus technologijos gali tai-

ventojai didžiuojasi, kad jų kraštas tapo visos Europos pažangos pavyzdžiu. Vietos savivalda planuoja, kad jėgainės aplinka bus pritaikyta edukacijai: mokykloms, turistams ir žaliosios energetikos specialistams. Tai padės formuoti visuomenės supratimą, kad saulės energija nėra tik „pieščių reikalas“, bet ir visos Europos ateitis.

Pamoka visai Europai

Simo saulės jėgainė prie Poliarinio rato – tai pavyzdys, kaip politinė valia, pažangios technologijos ir tikslingos ES investicijos gali pakeisti net ir atokiausius regionus. Tai kvietimas Lietuvai ir kitoms šalims nedelsti, ieškoti galimybių kurti tokius projektus ir savo teritorijose – net ir ten, kur saulė nepasirodo kasdien.

Klimato kaita nepalauks, o tokie sprendimai rodo, kad ateitis jau prasidėjo – ne rytoj, o šiandien, ir netgi šiaurės apsnigtame miške, kur į orą kylantis garas nuo inverterių jungiasi su baltu ledo alsavimu.

Panašūs projektai jau įgyvendinami Švedijoje ir Kanadoje, bet Simo elektrinė yra vienas šiaurės žaliųjų masto pavyzdžių. Lietuvoje saulės energija taip pat

Laukžemės dvaras – praeities didybė tarp Žemaitijos lygumų

Rūmų fasadas iš pietvakarių ir šiaurričių pusių Autorius Anaipol
- Mano darbas, CCO, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=41471183>

Tarp ramių Žemaitijos kalvų, netoli Kulšės upelio, stūkso vienas seniausių Vakarų Lietuvos kultūros paveldo objektų – Laukžemės dvaras. Kadaise spinduliavęs išskirtine didybe, šiandien jis tapo nebyliu liudininku laikų, kuomet dvarai buvo ne tik ūkinės, bet ir kultūrinės regiono širdys.

Laukžemės dvaro rūmai iškilę 1903 metais, juos pastatė ant senų, dar XVII amžių menančių rūšių. Šis dvaras išsiskiria sa-

vo turtinga istorija ir laikomas vienu iš įspūdingiausių kultūros paveldo objektų Kretingos krašte. Jo išskirtinė atmosfera net

buvo pasirinkta kino kūrėjų – čia buvo filmuojamas filmas „Devyni nuopolio ratai“, pasakojantis paskutinio dvaro šeimininko gyvenimo istoriją.

Dvaro ištakos siekia XVI amžių, kai jis dar buvo Palangos (tuomet Darbėnų) dvaro ūkio dalis. XVII a. pradžioje dvaras tapo savarankiška valda ir atiteko vienai žymiausių Lietuvos didikų šeimų – Sapiegos. Vėliau, XVIII a., dvarą perėmė Palangos seniūnija, o XIX amžiuje jis perėjo į kilmingųjų vokiečių rankas – Mirbachų, Medemų bei Georgio von Štempelio šeimoms. 1913 m. Laukžemės dvarą įsigijo prelatas Konstantinas Olšauskas kartu su gydytoju J. I. Stonkumi. Tai tapo paskutiniu reikšmingu dvaro istorijos posūkiu prieš Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį.

Architektūrinis dvaro paveldas yra ypatingas. Pagrindiniai rūmai buvo pastatyti 1903 m., pasitelkiant tuo metu dar retai Lietuvoje naudotą neorenesansinį ir šiaurietišką manieristinį stilių. Namas bu-

vo statomas ant senųjų XVII a. rūsių pamatų. Išsiskiriantis tinkuotu fasadu, balkonais, grakščiomis kolonadomis bei frontonais, dvaras liudijo apie jo savininkų išprusimą ir turtingą skonį. Vidinės sienos buvo tvirtinamos nendrėmis, o aukštos, apie 3,5 metro lubos, teikė erdvės pojūtį ir prabangą.

Be rūmų, dvaro teritorijoje išliko ir kitų vertingų pastatų: senas grūdų sandėlis – vadinas „magazinas“ – su fachverko konstrukcijomis, svirnas bei autentiškas rūsys. Dvaro parkas, apsodintas medžių alejomis, suformuotas su įspūdingais tvenkiniais ir molinėmis salelėmis, buvo skirtas tiek poilsiui, tiek reprezentacijai.

Po Antrojo pasaulinio karo dvaras buvo nacionalizuotas. 1958 m. rūmai remontuoti ir pritaikyti mokyklai, kuri čia veikė iki 1982 m. Vėliau dvaras liko be priežiūros ir po truputį nyko. XX a. pabaigoje dvaras kelis kartus buvo parduotas, tačiau nė vienas savininkas nesusgebėjo realizuoti jo restaura-

cijos planų.

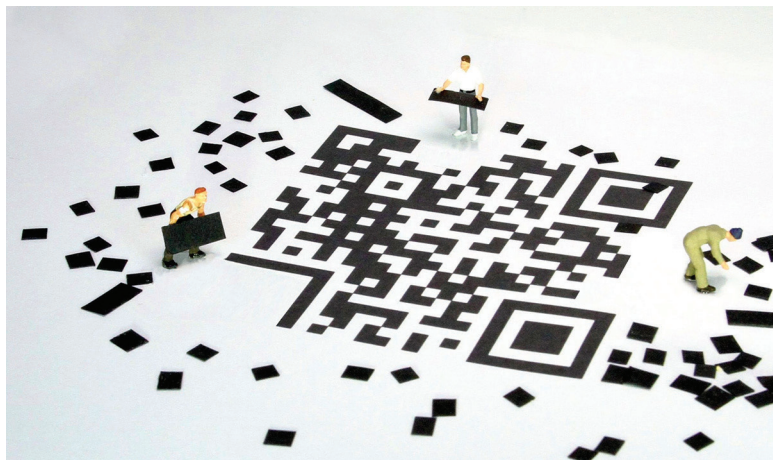
Šiandien Laukžemės dvaro rūmai stovi apleisti, tačiau vis dar išlaikę dalį savo istorinės auros. Nors pastato fasadas vietomis aptrupėjęs, o vidaus patalpos praradusios autentišką apipavidalinimą, išlikę konstrukcijų fragmentai leidžia įsivaizduoti buvusią šio dvaro didybę.

Dvaro atgimimas – dar tik svajonė, tačiau vietos bendruomenė jau ėmėsi iniciatyvų: parengtas projektas tvenkinio prieigų sutvarkymui, siekiant sukurti poilsio zoną gyventojams ir lankytojams.

Laukžemės dvaras yra ne tik architektūrinis, bet ir emocinis kultūros paveldas. Jis pasakoja apie laikus, kai dvarai buvo vietos kultūros, švietimo ir socialinio gyvenimo centrai. Dėl savo unikalumo ir istorinio turtingumo šis objektas nusipelnė būti įrašytas į sąmoningą mūsų atmintį – kaip ženklas, kad ir nykstantys pastatai gali turėti gyvą sielą, jeigu tik mes jos neatsisakysime.

„Europos Pulso“ informacija

Skaitmeninimas – strateginė priemonė muziejinių vertybių apsaugai

Kultūros paveldo išteklių skaitmeninimas išlieka svarbiu veiksmu, skatinančiu inovacijas ir kartu padedančiu užtikrinti kultūros paveldo, kaip pamati-

nės Lietuvos valstybės tapatybės dalies, išsaugojimą dabarties ir ateities kartoms. Valstybinė politikos kryptis šioje srityje pradėta formuoti jau daugiau nei

prieš du dešimtmečius ir iki šiol nuosekliai plėtojama, ypatingą dėmesį skiriant skaitmeninio kultūros turinio prieinamumui, inovacijoms ir saugumui.

Kultūros ministerija, apibendrinusi nacionalinių ir valstybinių muziejų duomenis, fiksuoja reikšmingą pažangą muziejinių vertybių skaitmeninimo srityje. Kasmet muziejuose suskaitmeninama daugiau kaip 80 tūkst. objektų, prisidedant prie paveldo vertybių prieinamumo ir išsaugojimo didinimo.

Muziejai, suskaitmeninę didžiausią savo rinkinių dalį (procentais):

1. Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai – 71,5;
2. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus – 61;
3. Lietuvos aviacijos muziejus – 48,2;
4. Šiaulių „Aušros“ muziejus – 44,78;
5. Lietuvos jūrų muziejus – 42,8.

Didžiausi skaitmeninimo apimčių augimai per metus (pagal suskaitmenintų objektų skaičių):

1. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus – 13 122;
2. Šiaulių „Aušros“ muziejus – 11 373;
3. Trakų istorijos muziejus – 10 090;
4. Lietuvos nacionalinis muziejus – 8 323;
5. Nacionalinis M. K. Čiurlio dailės muziejus – 6 938.

Suskaitmeninti duomenys viešinami per Lietuvos integruotą muziejų informacinę sistemą LIMIS (www.limis.lt), kuri vei-

kia kaip nacionalinė platforma muziejinių vertybių apskaitai, sklaidai ir prieigai. Ši sistema užtikrina nuoseklų skaitmeninio turinio kaupimą, saugojimą ir viešinimą, prisideda prie kultūros vertybių aktualizavimo ir il-galaikio išsaugojimo.

Iki 2026 m. balandžio pabaigos, įgyvendinus nacionalinį projektą „E.kultūra“, suskaitmenintos muziejinės vertybės taps strateginiu ištekliu, skirtu kuruoto skaitmeninio turinio kūrimui. Jos bus aktyviai naudojamos edukacijos, kultūrinio turizmo ir tarptautinio žinomumo skatinimui ir prisidės prie kultūros sektoriaus skaitmeninio atsparumo stiprinimo.

Daugiau skaitykite: <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/skaitmeninimas-strategine-priemone-muziejiniu-vertybiu-apsaugai-QCq/>

Paskelbtas laimėtojas: pradedama naujo „Rail Baltica“ ruožo statyba

„Rail Baltica“ įgyvendinanti LTG grupės infrastruktūros bendrovė „LTG Infra“ paskelbė konkurso laimėtoją – atrinktas naujas rangovas, nutiesiantis 12,1 km geležinkelio sankasos ruožą Šėta–Ramygala (II dalis). Šiuos darbus už 83,36 mln. Eur (be PVM) atliks Panevėžio bendrovė „HISK“.

„Džiaugiuosi matydamas, kaip Lietuvoje vis labiau įsibėgėja „Rail Baltica“ geležinkelio tiesimo darbai. Šis europinės reikšmės projektas Panevėžio regionui ir visai Lietuvai atvers naujas susisiekimo galimybes, kartu suteikdamas papildomą impulsą visos šalies ekonomikos augimui“, – sako susisiekimo ministras Eugenijus Sabutis.

Ruožą link Panevėžio pusės įgyvendins šiame mieste įkurta, visoje Lietuvoje veikianti ir ilgametę patirtį sukaupusi įmonė

„HISK“.

„Tai atspindi, kad „Rail Baltica“ europinės ir valstybės investicijos jau dabar duoda naudą mūsų verslams bei regionams. Pradedame naują svarbų statybų etapą ir tikimės sėkmingos partnerystės su rangovu“, – teigia LTG grupės generalinis direktorius Egidijus Lazauskas.

„HISK“ (anksčiau – „Panevėžio keliai“) yra viena didžiausių Baltijos šalyse infrastruktūros statybos įmonių, įkurta 1965 m.

„Projekto apimtis – plati ir

apima įvairius infrastruktūros elementus. Ypatingas dėmesys skiriamas eismo saugumui, nes geležinkelio linija kirs 3 svarbius rajoninius kelius. Įrengsime 12,1 km naujos geležinkelio sankasos, pastatysime 2 žaliuosius tiltus, geležinkelio tiltą bei 2 viadukus, taip pat – 27 pralaidas ir praėjimus laukiniams gyvūnams. „Rail Baltica“ – tai ne tik ambicingas infrastruktūros projektas, bet ir didelė atsakomybė prieš visuomenę ir gamtą“, – sako „HISK“ infrastruktūros projektų vadovas Tadas Ramanauskas.

„HISK“ taip pat atliks valstybinės reikšmės rajoninių kelių kapitalinį remontą, rekonstruos melioracijos statinius, sankasą kertantį dujotiekį, skirstomojo elektros tinklus, įrengs triukšmo slopinimo sienelės.

Rangos darbų pabaiga numatoma 2027 m. paskutinį ketvirtį. Statybos darbų vykdymas bus finansuojamas iš Europos Sąjungos ir valstybės biudžetų.

Siemiet taip pat numatoma pasirašyti sutartis su rangovais dėl geležinkelio sankasos įrengimo darbų ruožuose Kaunas–Šveicarija, Ramygala–Berčiūnai, Berčiūnai–Joniskėlis. Darbai jau bus vykdomi 114 km atkarpoje.

Nuo Lietuvos ir Lenkijos valstybių sienos nutiesta europinė vėžė, naudojama kariniam mobilumui, „LTG Cargo“ vykdo krovinių pervežimus iš Europos.

„HISK“ buvo vienas iš kelių rangovų, atlikusių šiuos darbus. Infrastruktūros plėtra į Šiaurės Lietuvą ateityje užtikrins didesnius karinius pajėgumus, saugumą ir verslo plėtrą.

„Rail Baltica“ – strateginis LTG grupės ir Europos Sąjungos bei didžiausias geležinkelio infrastruktūros projektas Baltijos šalių istorijoje, kurį įgyvendinant bus nutiestas elektrifikuotas europinio standarto geležinkelis, sujungiantis Lietuvą, Latviją ir Estiją su Vidurio bei Vakarų Europa, užtikrinsiantis regiono integraciją, civilinį ir karinį mobilumą, transporto sistemos atsparumą.

AB „Lietuvos geležinkeliai“

Kultūros ir kūrybinių industrijų sektorių pasieks beveik 25 mln. eurų investicinė parama

Kultūros ministrai Šarūnui Biručiai patvirtinus finansavimo sąlygas, duodančias startą naujam investicijų etapui, Lietuvos kultūros ir kūrybinių industrijų (KKI) sektoriui atsiveria galimybė pasinaudoti beveik 16 mln. eurų Europos Sąjungos fondų investicijomis, o smulkesniems KKI sektoriaus dalyviams numatyta dar 9 mln. eurų parama. Šios lėšos bus skirtos KKI verslo subjektams ir nevyriausybinėms organizacijoms visoje Lietuvoje, siekiant paskatinti konkurencingų ir paklausių produktų bei paslaugų kūrimą.

„Kultūros ir kūrybinės industrijos yra vienas perspektyviausių ir didžiausių pridėtinę vertę kuriančių Lietuvos ekonomikos

sektorių. Jo potencialas yra milžiniškas, todėl valstybės investicijos yra būtinos norint paskatinti augimą ir konkurencingumą tarp-

tautinėse rinkose, – sako kultūros viceministrė Edita Klaunauskaitė. – Šiomis investicijomis siekiame suteikti postūmį KKI įmonėms ir organizacijoms atnaujinti infrastruktūrą, diegti inovacijas ir kurti aukštos pridėtinės vertės produktus, kurie garsintų Lietuvos vardą pasaulyje ir kartu kurtų poveikį visuomenei.“

Artimiausiu metu Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA) paskelbs du atskirus kvietimus

teikti paraiškas KKI įmonėms ir organizacijoms, kurių vidutinės metinės pajamos per pastaruosius dvejus metus viršijo 200 tūkst. eurų. Bendra abiejų kvietimų suma siekia beveik 16 mln. eurų.

Pagal patvirtintas sąlygas, investicijos galės būti naudojamos KKI subjektų infrastruktūrai gerinti, naujai įrangai bei programinei įrangai įsigyti, darbuotojų darbo užmokesčiui, rinkodaros ir kitoms išlaidoms, skirtoms

naujiems produktams kurti ir diegti rinkoje. Priklausomai nuo pasirinkto kvietimo, vienam projektui bus galima gauti nuo 100 tūkst. iki 500 tūkst. eurų dotaciją. Paraiškas CPVA bus galima teikti per 4 mėnesius nuo kvietimų paskelbimo dienos.

Daugiau informacijos: <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/kulturos-ir-kurybiniu-industriju-sektoriu-pasieks-beveik-25-mln-euru-investicine-parama/>

Ar tavo ekranas tave valdo?

Atsiribojimas nuo dopamino ir priklausomybės nuo įrenginių

Socialiniai tinklai mus jungia daugiau nei bet kada – tačiau jie taip pat skatina priklausomybę ir nerimą. Aptarkime, kaip per ilgas buvimas prie ekrano veikia mūsų smegenis, santykius ir savijautą, bei pateiksime ekspertų patarimus, kaip atgauti balansą.

Socialiniai tinklai pakeitė žmonių įpročius ir juos keis ir ateityje. Prieš beveik 25 metus niekas nebūtų prognozavęs, kad kiekvienas turės kišenėje apie 15 centimetrų įrenginį, kuris žino kelią, rodo nuotraukas, groja muziką ir vaizdo įrašus bei jungia su viso pasaulio bendruomene. Tačiau svarbu atminti, kad tai – dvipusis ginklas, galintis rimtai paveikti žmogaus santykius su kitais.

1945 m., kai buvo pristatytas komerciniam naudojimui pirmasis kompiuteris ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer), spauda jį pavadino „milžiniškuoju smegeniu“. Tuo metu jis buvo tikras skaitmeninių lygčių sprendimo meistras.

Mokslininkai pasiekė pirmąją didelį laimėjimą šioje srityje, bet tai nebuvo paskutinis žingsnis. Maždaug po pusės amžiaus – 1997 m. – atsirado „SixDegrees.com“ svetainė, laikoma pirmąja rimta socialinio tinklo platforma. Tai gali būti vadinama socialinių tinklų kūdikiu – žmonės galėjo kurti profilius, turėti draugų sąrašus ir siųsti žinutes vieni kitiems.

Po to prasidėjo tikrasis socialinių tinklų „Formulė 1“ – atsirado „Messenger“, „Instagram“, X (buvęs „Twitter“), „Snapchat“ ir kt. Dabar galime greitai bendrauti ir dalintis svarbiomis akimirkomis su visu pasauliu. Bet ar tikrai viskas taip puiku, ar socialiniai tinklai atnešė ir pavojingų, problematiškų aspektų į mūsų gyvenimą? Šiame tekste fokusuosimės į priklausomybę nuo socialinių tinklų, jos priežastis, sąmoningumą, galimus sprendimus ir netikrų standartų įtaką, kuriuos kuria influencerių turinys. Tai darysime kartu su Estijos psichologe Helena Talihärm ir jaunąja Europos piliete Tina.

Ar socialiniai tinklai yra skaitmeninės medžiagos?

Terminas „interneto priklausomybė“ pirmąkart pasirodė 1996 m., o toliau vystėsi į „socialinių tinklų priklausomybę“, kai technologijos pažengė. Iš pradžių naudojimosi internetu priklausomybė buvo panaši į alkoholio priklausomybę. 2018 m. Burdur Mehmet Akif Ersoy universiteto tyrime priklausomybė aprašyta taip: „Aš geras tik internete, vertingas tik internete, bet niekas manęs nemyli ne internete, internetas – mano vienintelis draugas...“ Be to, neurologiniai ir psichikos testai parodė, kad aktyvūs socialinių tinklų naudotojai rodo biologinius ir psichologinius priklausomybės požymius, panašius į alkoholikų, rūkalių ar narkomanų.

Tačiau Dr. Michael Rich iš Boston Children's Hospital Digital Wellness Lab „The New York Times“ straipsnyje teigė, kad geriau naudoti terminą „problematisinis internetinės terpės naudojimas“. Jis mano, kad žodis „priklausomybė“ ne visada tinka, nes interneto naudojimas šiandien yra neatskiriama kasdienio gyvenimo dalis.

Straipsnyje „The Guardian“ specialistai išsakė susirūpinimą, jog pavadinant priklausomybę per didelį telefono naudojimą galima patologizuoti normalų įprotį ir nepastebėti platesnių socialinių bei technologinių veiksmų. Kai kurie mano, kad priklausomybės pripažinimas gali lemti geresnę pagalbą problemą turintiems žmonėms.

Apskritai sunku pasakyti, ar socialiniai tinklai tikrai yra priklausomi – pozityvių medijų psichologė Sophie H. Janicke Bowles teigė, kad tai – šiandienos

Davidas prieš Golijatą. Šiame tekste naudojama „priklausomybė“ apibūdinti perteklinį socialinių tinklų naudojimą.

Bet kas sukelia priklausomybę?

Estijos psichologės Helenos Talihärm teigimu, norint suprasti šią problemą, reikia paaiškinti žmogaus biologiją. „Skrolinant socialinius tinklus, smegenys gauna greitą dopamino dozę – cheminio junginio, kuris sukelia malonumo pojūtį. Kadangi kūnas mėgsta tą pojūtį, smegenys verčia norėti dar – tai gali virsti priklausomybe.“ Tina, jauna europietė, prisimena, kad socialiniai tinklai turėjo stipriausią poveikį, kai ji buvo 16 metų: „Nebūčiau pasakiusi, kad buvau priklausoma – tačiau turėjau problemą. Dopamino kiekis buvo svarbus. Filmo žiūrėjimas be telefono neįdomus, skaitymas atrodė nuobodu.“

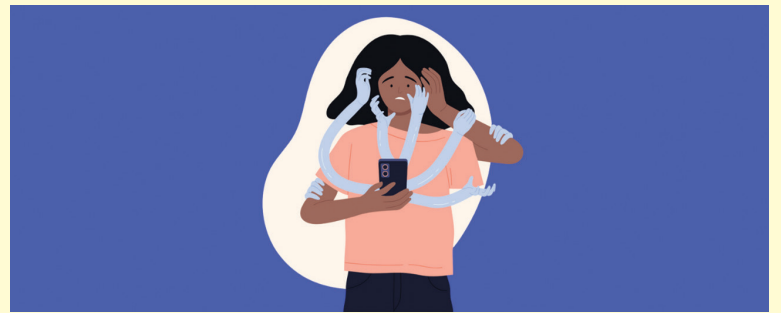
Kaip riboti ekrano laiką

Talihärm pataria problemą spręsti anksti – vos pasirodžius pirmiesiems požymiams. Efektyviausia priemonė – nustatyti aiškią ekrano laiko ribą: „Jei jaunas žmogus pats negali riboti laiko, tai turėtų padaryti tėvai ar artimas suaugęs.“ Psichiatrų nuomone, mažamečiams ekrano laiko norma neturėtų viršyti 2 valandų per dieną.

Tina sutiko ir pasidalino, kad naudodamasi „Screen Time“ funkcija savo „iPhone“ telefone ji nustatė 30 minučių ribą socialinių tinklų programėlėms per dieną. Slaptažodį, leidžiantį ją apeiti, žino tik draugas, kuris pažadėjo jos neatskleisti – tai padėjo išlaikyti discipliną. „Instagram“ programėlės nustatymuose galima savarankiškai nustatyti dienos ribas – ir gauti pranešimą, kai ji pasiekiamas.

Kas už to slypi?

Visa atsakomybė negali gulėti ant naudotojų pečių. Socialiniai tinklai sukurti taip, kad vartotojas kaskart vėl imtų telefoną į

@flashvector/ from Canva

rankas. Amanda Giordano iš Georgio universiteto „Psychology Today“ straipsnyje paaiškino, jog platformos sukurtos būti begalinės – jos neturi natūralių sustojimo taškų kaip filmai ar knygos. Kiekvienas ekranas atnaujinimas atneša naują turinį.

Giordano priduria, kad socialiniai tinklai nereikalauja daug pastangų: per „Twitter“ įrašus galima įvertinti vos keletą sekundžių, o „TikTok“ vaizdo įrašai gali trukti ir kelias minutes. Dauguma turinio pateikiama pagal naudotojų įpročius – algoritmai nuolat nustato kiekvienam vartotojui tinkamą turinį. Taip formuojasi baimės nepraleisti (FOMO) jausmas, o nauji pranešimai suteikia dopamino dozę smegenims.

Influencerių standartai ir jaunimo savivertė

Turinio kūrėjai formuoja ir jaunimo psichinę sveikatą. Filtruotos, nepriekeišingos jų nuotraukos dažnai tampa netikrais idealais – jaunuoliai juos ima matyti kaip normą. Tina dalijasi, kad socialiniai tinklai jos tapatybėje sukėlė nerimą: „Mano srautas buvo pilnas fitneso kūnų nuotraukų, pradėjau save lyginti. Su drauge pasinėrėme į doom-scrolling ir kalbėjome apie matymus – buvo sunku.“ Psichologė Talihärm sako: „Standartai dažnai yra nerealiūs, kenksmingi sveikatai, nepasiekiami. Jaunų žmonių smegenys yra itin imlūs įtakai, jiems reikia priklausyti ir sulaukti dėmesio. Nauji „like'ai“ ir turinys iš naujo sukelia do-

pamino antplūdį – tad žmonės galvoja apie tai vis dažniau, kas gali sukelti nerimą ir depresijos būsenas.“

Raktinis žodis – sąmoningumas

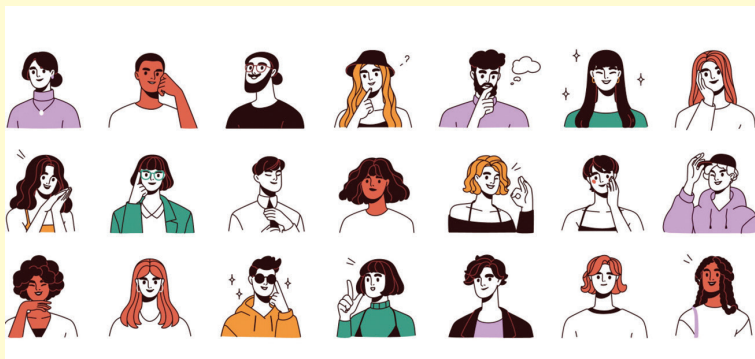
Technologijos vystosi sparčiai ir toliau vystysis – tad kaip galime saugiai naudotis socialiniais tinklais? Raktas – sąmoningumas. Talihärm aiškina: tai apgalvoti ir atsakingi veiksmai, derinami su įvertinimu galimų pasekmių. Jaunam žmogui reikalinga saugi, emocinė atrama iš suaugusiųjų, su kuriais gali atvirai pasikalbėti.

Tina papasakojo, kas padeda sukurti savo ateities viziją: „Aš klausinėju savęs – kur norėsiu būti per 5–10 metų? Koks mano svajonių darbas? Žinau, kad socialiniai tinklai – kliūtis mano ateities vizijai. Paprašyk svarbių žmonių priminti tau padėtų padėti telefoną. Nustatyk laiko ribas. Kalbėkis su draugais, kurie turi panašią problemą. Tiesiog padėk telefoną ir pasimėgauk – koncerto, kelionės, susitikimo akimirka bus vertesnė!“

Šiame tekste pateikiamos autorės Egert Ninep mintys ir išvalgos, bendradarbiaujant su Friederike Kroeger, Alexandros Tsianakas, Luiza Elena Zob bei Sasha Curin. Europos Komisija ir Eurodesk neprisiima atsakomybės už šio straipsnio turinį.

Daugiau skaitykite: https://youth.europa.eu/news/your-screen-controlling-you-breaking-free-dopamine-and-device-dependence_en

Transportas – daugiau nei vairuotojas ar pilotas

Spalio 15 d. Briuselyje vyks unikali Europos Komisijos organizuojama konferencija „Jaunimas ir darbo vietos transporte: kaip padaryti transporto karjeras patrauklesnes“. Šis renginys sukurs jaunus žmones iš visos Europos Sąjungos ir transporto sektoriaus atstovus – nuo kelių ir miesto transporto iki oro uostų, laivybos ir geležinkelio.

Dalyviai diskutuos apie tai, kokios sąlygos, įgūdžiai ir vertybės šiandien yra svarbios jaunam žmogui renkantis darbą. Ar transporto sektorius gali

pasiūlyti lankstumą, prasmingumą ir darbo-gyvenimo balansą? Kaip sektorius prisitaiko prie žaliųjų ir skaitmeninių pokyčių?

Konferencijos išskirtinumas – tiesioginis dialogas

Ši konferencija nebus tik kalbos – tai bus interaktyvus forumas, kuriame jauni žmonės galės tiesiogiai pasidalinti savo nuomone su transporto įmonių personalo vadovais. Bus organizuojamos mažos grupės, dirbtuvės ir aktyvios diskusijos. Dalyviai svarstys, kas lemia profesijos patrauklumą: ar tai atlyginimas, darbo sąlygos, mokymosi galimybės, ar sektoriaus įvaizdis?

Nuo vairuotojų iki dirbtinio intelekto specialistų

Šiandien transportas – tai ne tik klasikinės profesijos. Šiame sektoriuje vis daugiau vietos randa duomenų analitikai, informacinių sistemų specialistai, aplinkosaugos konsultantai ir žmogiškųjų išteklių vadybininkai.

Ateities transportas bus žalias, išmanus ir integruotas – todėl reikia visai naujų kompetencijų, o kartu ir naujos kartos darbuotojų.

Finansavimas ir parama dalyviams

Į konferenciją kviečiami 18–30 metų jauni žmonės iš visų ES šalių. Kelionės ir apgyvendinimo išlaidas padengs renginio organizatoriai – tai puiki galimybė dalyvauti europiniame renginyje be papildomų išlaidų. Atranka bus vykdoma iki rugpjūčio 15 d., o rezultatai paskelbti rugsėjo 5 d.

Ką tai reiškia Lietuvai?

Lietuvos transporto sektoriui yra vienas svarbiausių šalies ekonomikos variklių – nuo tarptautinių krovinių vežimo iki viešojo transporto. Tačiau ši sritis taip pat susiduria su kvalifikuo-

tos darbo jėgos trūkumu, ypač jaunų žmonių. Dalyvavimas šiame renginyje gali tapti puikia galimybe ne tik jaunimui, bet ir mūsų sektoriaus atstovams išgirsti, ką jaunimas iš tikrųjų galvoja.

Faktai trumpai:

- Konferencijos data: 2025 m. spalio 15 d.
- Vieta: Briuselis, Belgija
- Kam skirta: 18–30 m. ES gyventojams
- Paraiškų pateikimo terminas: rugpjūčio 15 d.
- Dalyviams apmokamos kelionės ir viešbučio išlaidos
- Registracija: [nuoroda ar QR kodas]

Daugiau informacijos: https://youth.europa.eu/news/young-people-and-transport-jobs-making-transport-careers-more-attractive_en

Dalyvavimo apdovanojimai – tavo šansas suspindėti!

Europos jaunimo kortelės asociacija kartu su Europos Komisija sugrąžina „Dalyvavimo apdovanojimus“ – tai tavo galimybė suspindėti ir pasidalinti, ką iš tiesų tau reiškė savanorystė užsienyje.

Nesvarbu, ar jau savanoriai užsienyje su Europos solidarumo korpusu, ar dar esi savo kelionės kelyje – tai tavo proga papasakoti savo istoriją. Pasidalink draugystėmis, kurias užmezgei, iššūkiais,

kuriuos įveikei, akimirkomis, kurios tave nustebino, ir realiu poveikiu, kurį padarei vietos bendruomenei.

Tiesiog sukurk trumpą vaizdo įrašą, įkelk jį į YouTube Shorts – ir galbūt laimėsi

nuostabių prizų, tokių kaip Interrail kelionės bilietai ar Loop ausų kištukai – viskas, ko reikia, kad tavo nuotykių būtyt įdomūs, smagūs ir, kaip prireiks, ramūs.

Darbų pateikimo laikotar-

pis: nuo 2025 m. liepos 16 d. iki rugpjūčio 18 d.

Rugsėjo mėnesį bus paskelbta 10 nugalėtojų – tad iki svajonės liko vos vienas žingsnis!

Daugiau skaitykite: <https://volunteer-awards.eyca.org>

Iš akmens amžiaus į XXI amžių: Kierikki neolito centras Yli Ii

Tolimoje Šiaurės Suomijoje, maždaug už penkiasdešimties kilometrų nuo Oulu miesto ir pakibusio virš šaltos Iijoki upės, stovi unikalus ir autentiškas kultūros bei mokslo centras – Kierikki Stone Age Centre. Nors europinės struktūros jį pripažino dar 2003-aisiais, suteikiant prestižinį „Grand Prix“ apdovanojimą Europos paveldo kategorijoje „Conservation & Adaptive Reuse“, pats centras tapo ta vieta, kur senovės istorija susitinka su šiuolaikine architektūra.

Kierikki atidarytas 2001 metais ir iki šiol išlieka didžiausiu moderniu rąstų pastatu Europoje – originali drobjena, kurios medinė struktūra tarsi simbolizuoja glaudų santykį tarp gamtos ir žmogaus. Bet Kierikki nėra vien tik architektūrinė svarba. Jis įkurtas viduryje neolito gyvenviečių komplekso, kurio palikimas siekia net 4000–3000 metų prieš mūsų erą. Archeologiniai tyrinėjimai nuo 1960-ųjų iki XXI a. pradžios atskleidė šimtus namų – ilgas terasines konstrukcijas, kuriose gyveno kelios šeimos. Restituci-

jos metu buvo atkurti viešbučio dydžio „terasos namai“, spastų takai, o administracinis planas parengtas taip, kad aplinka būtų apsaugota nuo pėsčiųjų poveikio – su paklotais takais virš dirvožemio, kad nepažeistų paveldosauginių sluoksnių.

Nacionalinis finansavimas sudarė kartinį projektą, tačiau net 80 procentų biudžeto skirta per Europos Sąjungos fondus – ženklius nacionalinis ir tarptautinis įsipareigojimas saugoti neolito palikimą. Padėdama populiarinti mokslą ir edukaciją, prie centro

vystymo taip pat prisidėjo EXARC ir tarptautinė „OpenArch“ tinklo programa, kurioje studentai bei tyrėjai bandė senųjų technologijų reprodukcijas – kaip reindžerių valtis, keramikos gamyba ar durpių džiovinimas, tokio pat klimatinio ritmo zonoj, kaip prieš 5000 metų. Kierikki centras stebina ne tik savo autentiškumu, bet ir gebėjimu sudominti įvairaus amžiaus lankytojus. Čia žmonės ne tik žiūri į eksponatus – jie tampa istorijos dalimi, patys išbando akmenų amžiaus amatus, išmoka įžiebtį ugnį be degtukų ar nusilipdyti puodą senovine technika. Tokia patirtis leidžia geriau suprasti, kad prieš tūkstančius metų gyvenę žmonės buvo kūrybingi, išradingi ir glaudžiai susiję su gamta. Kierikki atskleidžia, kad net ir be modernių technologijų žmonės gebėjo

sukurti tvirtas bendruomenes, prisitaikyti prie atšiaurių sąlygų ir gyventi darniai su aplinka. Pastaraisiais metais centras vis dažniau minimas kaip pavyzdys, kaip regioninis paveldas gali būti paverstas traukos vieta be masinio turizmo šurmulio. Tai ne pramogų parkas, o ramus, tikras pažintinis pasaulis, kur laikas sulėtėja, o kiekvienas žingsnis atveria vis naują istorijos sluoksnį. Kierikki tampa ne tik muziejumi, bet ir dialogo su praeitimi erdve, kur žmogus prisimena savo šaknis. Šioje šiaurės Suomijos vietoje archeologija virsta gyva kultūra, o mediniai pastatai – laiką peržengiančiais tiltais tarp civilizacijų. Tai dar vienas priminimas, kad paveldas nėra tik praeitis – tai ir dabarties dalis, kurią galima pažinti, saugoti ir vertinti su pagarba.

Įdomu tai, kad vos už šimto kilometrų nuo šio istorijos centro, pietinėje Laplandijos dalyje, statomas ir vienas moderniausių saulės energetikos objektų visame Šiaurės regione – Simo saulės jėgainė. Šie du objektai, nors skirtingų laikotarpių ir paskirties, atspindi tą pačią mintį: šiaurės kraštas gali būti tiek istorijos saugotojas, tiek ateities inovacijų židinys. Šiandien Kierikki sulaukia tūkstančių lankytojų iš viso pasaulio – vaikų grupės, mokyklos klases, archeologų komandos ir turizmo entuziastai. Jis įrodo, kad net maža bendruomenė gali turėti didelį poveikį, jei remiasi tvarumu, mokslu ir atvirumu. Šis centras – ne tik pasakojimas apie praeitį, bet ir veiklus ambasadorius šiuolaikinio šiaurės paveldo interpretacijoje.

„Europos Pulso“ informacija

Tarp jūros, tylos ir tapatybės: Suomijos salų pasaulis

Kai galvojame apie Suomiją, dažnai įsivaizduojame tūkstančius ežerų, tankius miškus, šiaurės pašvaistes ar Laplandiją. Tačiau mažiau žinomas, bet ne mažiau įspūdingas faktas yra tas, kad Suomijai priklauso daugiau nei 75 000 salų – nuo mažyčių uolų iki autonominių politinių vienetų. Šios salos ne tik puošia šalies krantus, bet ir atlieka svarbų vaidmenį istorijoje, kultūroje, ekonomikoje ir net geopolitikoje. Ketvirtasis „Europos pulso“ puslapis kviečia jus pasinerti į šį unikalų salų pasaulį.

Keltų sąsiauris nuo Höga bokšto Autorius: Tomáš Klíma – 08071842_IMG_5485.jpg, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18336661>

Alandų salos – pusiau nepriklausomas rojus

Tarp Švedijos ir Suomijos krantų, Baltijos jūroje, plyti apie 6 700 salų sudaranti Alandų salų grupė. Nors jos priklauso Suomijai, tai – autonominis regionas su savita tvarka. Alandai turi savo parlamentą, vėliavą, pašto ženklus, registracijos numerius ir net atskirą internetinį domeną – .ax. Šioje teritorijoje oficiali kalba yra švedų, nors geografiškai tai Suomijos dalis.

Istorija ir neutralitetas

Alandų salų istorija – tai geopolitinių pokyčių atspindys. Iki 1809 m. jos priklausė Švedijai, vėliau tapo Rusijos imperijos dalimi (kartu su likusia Suomija), o nuo 1921 m., po Pirmojo pasaulinio karo, buvo oficialiai priskirtos Suomijai pagal Tautų Lygos sprendimą. Šis sprendimas buvo sąlygotas tuo, kad saloms bus suteikta plačiausia autonomija ir demilitarizuotas statusas, kuris galioja iki šiol.

Tai reiškia, kad jokie kariniai objektai negali būti statomi salose, o salų gyventojai nėra šaukiami į Suomijos kariuomenę. Tai vienas unikaliausių politinių susitarimų Europoje, kuriuo didžiujasi tiek suomiai, tiek patys alandiečiai.

Gyvenimas Alanduose

Šiandien Alanduose gyvena apie 30 000 gyventojų, dauguma jų – švedakalbiai. Sostinė – Marijenhamnas (Mariehamn) – gyvybingas uostamiestis, kuriame veikia muziejai, jūrų akademija, keltų terminalai ir kultūros centrai. Nors regionas neturi nuosavos valiutos ar užsienio politikos, jo savivalda labai stipri – vietinė valdžia sprendžia švietimo, sveikatos apsaugos, transporto, žemės ūkio ir net kai kurias mokesčių sritis.

Ekonomika remiasi laivyba, turizmu, žemės ūkiu bei informacinėmis technologijomis. Taip pat išsiskiria liberalus požiūris į laivybos mokesčius – dėl to kai kurios įmonės registruoja laivus su Alandų registracija.

Turizmas: salų pasaulio romantika

Alandų salos ypač populiarios tarp vasaros keliautojų. Čia vilioja šimtai žvyro takų dviračių žygiams, jūrų keltų tinklas, mažos užieigos, tradiciniai sodybų kompleksai ir vietinės žuvies restoranai. Saloje rengiami kultūros festivaliai, meno mugės, o kiekvieną rudėnį vyksta obuolių šventė, nes regionas garsėja savo vaismedžių sodais.

Gamta Alanduose yra beveik

nesugadinta: švarūs ežerai, šimtamečiai miškai, laukinės gėlės pievose ir paukščių perėjimo vietos. Tai ne tik ekologinė, bet ir dvasinė ramybės oazė.

Turku salynas – tūkstančių salų labirintas

Tarp žemyninės Suomijos ir Alandų salų driekiasi Turku archipelago (Turun saaristo) – vienas didžiausių salynų pasaulyje pagal salų tankį. Jame priskaičiuojama per 20 000 salų, dauguma jų mažytės, uolingos, tačiau kai kurios apgyvendintos ištisus šimtmečius. Šio regiono centras – Turku miestas, kadaise buvęs Suomijos sostine.

Turku salynas žinomas kaip pasaulinio lygio buriavimo ir jachtų turizmo centras. Vasarą čia galima keliauti „salų keliu“ – keltų ir tiltų sistema sujungia pagrindines salas, o maži kaimai siūlo nakvynę, regioninius patiekalus ir saunų malonumus.

Salos ir tapatybė

Suomijos salos yra daugiau nei tik geografiniai vienetai – jos formuoja kultūrinę tapatybę, kuri skiriasi nuo žemyninės Suomijos. Salose žmonės glaudžiau susiję su jūra, gamta, tradicijomis. Daugelyje vietų iki šiol saugomos senosios žvejų trobelės, mediniai švyturiai, vietinės tarmės ir amatai.

Salų gyventojai dažnai laikomi labiau bendruomeniškais ir savarankiškais, nes gyvenimas gamtos apsuptyje reikalauja bendradarbiavimo, atsakomybės ir kūrybingumo.

Geopolitinė reikšmė

Alandų salų demilitarizavimas ir neutralitetas turi ir tarptautinę svarbą. Ypač dabartiniame saugumo kontekste, kai Baltijos jūros regionas tampa vis aktyvesnis geopolitiniu požiūriu, Alandai laikomi stabilumo zona. Kartu jie – unikalus demokratinio kompromiso pavyzdys, kaip skirtingos kalbos, tautybės ir interesai gali sugyventi taikiai.

Ateities iššūkiai

Kaip ir visa Suomija, salų regionai susiduria su demografiniais iššūkiais – gyventojų senėjimu, jaunimo emigracija ir klimato kaita, darančia įtaką

pakrančių ekosistemoms. Vis dėlto plėtojama žalia energetika, jūrų tyrimai ir edukacija teikia vilčių, kad salos taps ateities laboratorijomis, kur bus ieškoma darnios žmogaus ir gamtos sąveikos formų.

Alanduose jau veikia kelios vietinės vėjo ir saulės jėgainės, o Turku salyne – tvaraus turizmo iniciatyvos ir jūrų biologijos stebėjimo centrai.

Salų galia

Nors salos sudaro vos dalį Suomijos teritorijos, jų reikšmė yra milžiniška. Tai – gyvi istorijos, gamtos ir kultūros muziejai po atviru dangumi. Jos moko mus gyventi paprasčiau, bet giliau, artimiau gamtai, ben-

- 100 g cukraus
- 1 šaukštelis kardamono (nebūtina, bet tradiciška)
- 1 šaukštelis vanilinio cukraus
- 30 g sviesto
- Žiupsnelis druskos

Patiekimui:

- Slyvų uogienės (arba aviečių, mėlynių)
- Plaktos grietinėlės

Gaminimas:

1. Užvirinkite pieną, suberkite manus ir virkite ant silpnos ugnies, vis maišydami, kol sutirštės (apie 10 minučių).
2. Nukelkite nuo ugnies ir atvėsinkite iki šilto.
3. Įmaišykite kiaušinius, cukrų, vanilinį cukrų, druską, kardamoną ir išlydytą sviestą.

Alandų blynas su plakta grietine ir slyvų uogiene Toyah – Nuosavas darbas, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=26551424>

druomenei ir savo tapatybei. Alandai ir kiti salynai – tai ne tik turizmo traukos taškai, bet ir demokratijos, ekologijos ir taikaus sambūvio simboliai.

Ålands pannkaka – Alandų salų blynas

Tai sotus, saldus ir šiek tiek prieskoniais gardintas manų blynas, kuris dažniausiai patiekiamas su plakta grietine ir slyvų uogiene. Tai Alandų salų nacionalinis desertas, dažnai valgomas per šventes, muges, šeimos sekmadienio pietus ar net kavinėse kaip populiarius pusryčių ar užkandžių pasirinkimus.

Ingredientai:

- 1 litras pieno
- 150 g manų kruopų
- 3 kiaušiniai

4. Supilkite masę į sviestu pateptą kepimo formą.
5. Kepkite 175 °C temperatūroje apie 45–50 min., kol gražiai paruduos.
6. Patiekite šiltą arba šaltą su slyvų uogiene ir plakta grietine.

Ką šis patiekalas simbolizuoja?

„Ålands pannkaka“ atspindi Alandų kultūros paprastumą, namų jaukumą ir bendruomeniškumą. Tai ne ištaigingas desertas, bet šiltas, šeimyniškas patiekalas, kuris skatina susiburti aplink stalą. Daugelis alandiečių prisimena jį iš vaikystės, kaip močiutės gamintą per šventes ar šeštadienio popietę.

„Europos Pulso“ informacija

Leidėjas: Linale s.r.o, redaktorė Lineta Žalaitė, www.europospulsas.lt, info@europospulsas.lt, išeina kas savaitę.

Už visą turinį „Europos pulse“ atsakingi tik autoriai ir jų nuomonės nebūtinai atspindi Europos Sąjungos poziciją. Europos Sąjunga negali būti už jas atsakinga.